

Nationaal Archief
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Nummer Toegang: 2.21.173

**Inventaris van het archief van E. de
Waal [levensjaren 1821-1905], 1836-
1905 (1913)**

A.M. van Loo

Nationaal Archief, Den Haag 1973

This finding aid is written in Dutch.

I N H O U D S O P G A V E

Beschrijving van het archief.....	5
Aanwijzingen voor de gebruiker.....	6
Openbaarheidsbeperkingen.....	6
Beperkingen aan het gebruik.....	6
Materiële beperkingen.....	6
Aanvraaginstructie.....	6
Citeerinstructie.....	6
Archiefvorming.....	7
Geschiedenis van de archiefvormer.....	7
E. de Waal, 1821-1905.....	7
J.H. de Waal, 1797-1858.....	8
J. de Waal, 1848-1922.....	8
Geschiedenis van het archiefbeheer.....	8
Inhoud en structuur van het archief.....	9
Verantwoording van de bewerking.....	9
Verwant materiaal.....	10
Beschikbaarheid van kopieën.....	10
Overzicht van geraadpleegde bronnen.....	10
Beschrijving van de series en archiefbestanddelen.....	11
I STUKKEN AFKOMSTIG VAN E. DE WAAL (1821-1905).....	11
A Algemeen.....	11
B. Openbaar leven.....	11
1 Ambtenaar in Nederlands-Indië.....	11
2 Minster van Koloniën.....	11
3 Lidmaatschappen van diverse instellingen.....	13
C Publikaties en redevoeringen.....	13
D Particulier leven.....	14
1 Financiën.....	14
2 Diversen.....	15
E Aanvulling 2007.....	15
II STUKKEN AFKOMSTIG VAN J.H. DE WAAL (1797-1858).....	16
III STUKKEN AFKOMSTIG VAN J. DE WAAL (1848-1922).....	17

BESCHRIJVING VAN HET ARCHIEF

Naam archiefblok:

Collectie 211 E. de Waal

Periodisering:

archiefvorming: 1836-1905

oudste stuk - jongste stuk: 1836-1913

Archiefbloknummer:

C22126

Omvang:

50 inventarisnummer(s); 0,40 meter

Taal van het archiefmateriaal:

Het merendeel der stukken is in het Nederlands

Archiefdienst:

Nationaal Archief

Locatie:

Den Haag

Archiefvormers:

E. de Waal, , 1821-1905

J.H. de Waal, , 1797-1858

J. de Waal, , 1848-1922

Samenvatting van de inhoud van het archief:

Engelbertus de Waal (1821-1905) was achtereenvolgens adjunct-secretaris bij de Algemene Secretarie te Batavia, directeur van het departement der Middelen en Domeinen in Nederlands-Indië (tot 31 januari 1858) en minister van Koloniën (1868-1870). Verder publiceerde hij regelmatig in diverse bladen, zoals De Kopiist en het Indisch Magazijn en schreef hij een verzamelwerk over de Indische financiën.

Het archief bevat correspondentie van E. de Waal en stukken betreffende zijn openbare en particuliere leven. Zo zijn er documenten over de totstandkoming van de Agrarische wet en de Suikerwet, teksten voor redevoeringen en publicaties en stukken die samenhangen met zijn lidmaatschappen van instellingen op wetenschappelijk en cultureel gebied. Onder zijn persoonlijke papieren bevinden zich stukken die zijn financiën tot onderwerp hebben. Dit archief bevat ook papieren van de vader en de zoon van E. de Waal, respectievelijk Johannes Hendrik de Waal (1797-1858) en Johan de Waal (1848-1922). Het merendeel van de nagelaten stukken van Johannes Hendrik hangen samen met de werkzaamheden voor zijn boek "Verzameling ten dienste van jonge Oost-Indische ambtenaren."

Aanwijzingen voor de gebruiker

OPENBAARHEIDSBEPERKINGEN

Volledig openbaar.

BEPERKINGEN AAN HET GEBRUIK

Reproductie van originele bescheiden uit dit archief is, behoudens de algemene regels die gelden voor het kopiëren van stukken, niet aan beperkingen onderhevig. Er zijn geen beperkingen krachtens het auteursrecht.

MATERIËLE BEPERKINGEN

Het archief kent geen beperkingen voor het raadplegen van stukken als gevolg van slechte materiële staat.

AANVRAAGINSTRUCTIE

Openbare archiefstukken kunnen online worden aangevraagd en gereserveerd. U kunt dit ook via de terminals in de studiezaal van het Nationaal Archief doen. Om te kunnen reserveren dient u de volgende stappen te volgen:

1. [Creëer een account of log in.](#)
2. Selecteer in de archiefinventaris een archiefstuk.
3. Klik op 'Reserveer' en kies een tijdstip van inzage.

CITEERINSTRUCTIE

Bij het citeren in annotatie en verantwoording dient het archief tenminste éénmaal volledig en zonder afkortingen te worden vermeld. Daarna kan worden volstaan met verkorte aanhaling.

VOLLEDIG:

Nationaal Archief, Den Haag, Collectie 211 E. de Waal, nummer toegang 2.21.173, inventarisnummer ...

VERKORT:

NL-HaNA, Waal, de, 2.21.173, inv.nr. ...

Archiefvorming

GESCHIEDENIS VAN DE ARCHIEFVORMER

E. DE WAAL, 1821-1905

Engelbertus de Waal werd op 27 november 1821 in Den Haag geboren als zoon van Johannes Hendrik de Waal, ambtenaar bij de Griffie van de Tweede Kamer en van Engelberta Jacoba de Ruyter. In 1824 vertrok de familie naar Nederlands-Indië waar J.H. de Waal ambtenaar bij de Algemeen Secretarie werd. In 1826 kwam Du Bus de Gisignies als nieuwe landvoogd en J.H. de Waal werd hem als ambtenaar ter beschikking gesteld. Dit blijft zo als Van den Bosch en Baud opvolgen, die De Waal ook op hun reizen door Nederlands-Indië volgt. In 1832 vertrok Engelbertus reeds naar Nederland om in Kampen de Latijnse school te volgen. In 1835 keren ook zijn ouders terug. Engelbertus de Waal werd in 1839 geplaatst als klerk op de Algemene Secretarie in Batavia. In 1840, inmiddels 2e kommissie geworden, kreeg hij de opdracht om "voornamen stukken omtrent de toestand der financiën van Nederlandsch-Indië over de jaren 1816 tot 1825" samen te brengen.

Gedurende de volgende jaren publiceerde hij talrijke artikelen als redacteur van het tijdschrift *De Kopsist*, later *Indisch Magazijn* geheten. In 1848 werd De Waal bevorderd tot referendaris bij de Algemene Secretarie en met name belast met het opstellen van een statistisch overzicht voor de begroting van Nederlands-Indië, welke sinds de grondwetsherziening van 1848 door de Tweede Kamer moest worden goedgekeurd. Dit overzicht staat bekend als *Administratief Verslag*. Drie jaar later, in 1851, werd hij adjunct-secretaris van het gouvernement en gedurende de jaren 1853-1855 heeft hij verschillende malen het ambt van waarnemend Algemeen Secretaris vervuld. In 1856 volgde zijn benoeming tot directeur der Middelen en Domeinen, welke post hij tot zijn repatriëring om gezondheidsredenen in 1858 bekleedde.

In Nederland zette hij zijn publicistische activiteiten voort met de uitgave in 1859 van een boek "Studiën voor ambtenaren in Nederlandsch-Indië", in de jaren daarna gevolgd door talrijke werken voornamelijk over de financiën en de economie van Nederlands-Indië.

In 1867 werd De Waal aangezocht als minister van Koloniën in het conservatieve kabinet Van Zuylen van Nijevelt, voor welke post hij bedankte. Een jaar later echter aanvaardde hij dezelfde portefeuille in het liberale kabinet Van Bosse-Fock (1868-1871), in welk ministerie De Waal een belangrijke rol heeft gespeeld door de totstandkoming van zijn Agrarische wet en de zogenaamde Suikerwet. De Agrarische wet gaf de beginselen aan tot regeling van het grondbezit en grondgebruik in Nederlands-Indië, terwijl de Suikerwet van 1870 de gelijdelijke vervanging beoogde van de gouvernementssuikercultuur door vrije cultures. Eind 1870 trad De Waal terug als minister van Koloniën en korte tijd later werd zijn Indische begroting door de

Eerste Kamer verworpen. Daarna heeft hij geen politieke rol meer gespeeld, inbeslag genomen als hij was door de samenstelling van een groot verzamelwerk over de Indische financiën.

Engelbertus de Waal is op 21 oktober 1847 te Tjandjoer gehuwd met Marie Anne Theodore van de Hucht; had vier kinderen waarvan de oudste, Johan de Waal (1848-1922), generaal-majoor in het Nederlandse leger was.

J.H. DE WAAL, 1797-1858

Johannes Hendrik de Waal, de vader van de voorgaande, werd op 27 maart 1797 in Den Haag geboren. Hij vertrok in 1824 naar Nederlands-Indië, waar hij ambtenaar 3e klasse werd. In 1827 klom hij op tot hoofdcommies bij de Algemene Secretarie. Nadat hij in 1831 adjunct-secretaris bij de Indische regering was geworden, keerde hij in 1834 terug in Nederland. In 1846 werd hij aangesteld als secretaris van de directeur-generaal der Financiën in Nederlands-Indië. Op eigen verzoek werd hij in 1855 ontslagen. Hij overleed in Haarlem in 1858. In zijn laatste levensjaren werkte hij aan de samenstelling van een Handleiding voor jonge Oost-Indische ambtenaren.

J. DE WAAL, 1848-1922

Johan de Waal, zoon van Engelbertus de Waal, werd in 1848 in Batavia geboren. In 1864 startte hij zijn militaire carrière als cadet bij de Koninklijke Militaire Academie. In 1880 werd hij kapitein bij de generale staf en in 1902 Kolonel-commandant van het 1e regiment vestingsartillerie. Zeven jaar later werd hij gepensioneerd als generaal-majoor. Hij overleed in 1922.

GESCHIEDENIS VAN HET ARCHIEFBEHEER

De hierna beschreven papieren zijn in 1968 door de heer L. De Waal overgedragen aan het Nederlandsch Economisch Historisch Archief in Den Haag, dat de verzameling in 1970 heeft geschonken aan het Algemeen Rijksarchief.

De rechtstitel is (nog) onbekend

Inhoud en structuur van het archief***VERANTWOORDING VAN DE BEWERKING***

De collectie De Waal (Collectie 211) is in 1973 geïnteriseerd door mej. A.M. van Loo.

Verwant materiaal***BESCHIKBAARHEID VAN KOPIEËN***

Inventarisnummers van dit archief zijn niet in kopievorm beschikbaar

OVERZICHT VAN GERAADPLEEGDE BRONNEN

Biografisch Woordenboek deel IX, blz. 1269. *Levensberichten der afgestorven medeleden van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde*. Bijlage tot de handelingen van 1905-1906, Leiden 1906, blz. 58.

BESCHRIJVING VAN DE SERIES EN ARCHIEFBESTANDELEN

I STUKKEN AFKOMSTIG VAN E. DE WAAL (1821-1905)

A ALGEMEEN

- 1** Biografische aantekeningen en notities over zijn loopbaan,
z.j. 1 omslag
- 2** Correspondentie
1847-1870 1 omslag
Alfabetisch geordend op naam correspondent: De Beauvoir, J. de Bosch Kemper, P.L.P. Blussé, P.P. van Bosse, L.P.J. du Bus de Gisignies, C.G. Bijleveld, E. Cremers, A.J. Duymaer van Twist, P.J. Elout van Soeterwoude, E.C. d'Engelbronner, C. Fock, E.A.J. Harrie, J.D.C. van Heeckeren, Van Hemert, J. Heemskerk, J.P. Heye, L. 't Hoen, G.L.J. van der Hucht, L.W.C. Keuchenius, W.E. Kroessen, J. Loudon, Van Pahierbrand, J.J. Rochussen, J.H.K. de Roo van Alderwerelt, J.C. van Schermbeek, J.R. Thorbecke.

B. OPENBAAR LEVEN

1 AMBTENAAR IN NEDERLANDS-INDIË

- 3** Stukken betreffende zijn aanstelling en bevordering als Oost-Indisch ambtenaar,
1850-1859 1 omslag
- 4** Kopie van een brief aan de Algemeen Secretaris over de samenstelling van een rapport over de financiële toestand van Nederlands Oost-Indië van 1816 tot 1825 met diens antwoord,
1840 1 omslag
- 5** Concept verslag van inspectiereizen op Java door De Waal als directeur der Middelen en Domeinen,
1856-1857 1 omslag

2 MINISTER VAN KOLONIËN

- 6** Aantekeningen betreffende koloniale aangelegenheden in behandeling tijdens zijn ministerschap,
1868 - 1870 1 omslag
- 7** Stukken betreffende zijn benoeming en ontslag als minister van Koloniën,
1868-1870 1 omslag

-
- 8** Concepten van de memorie van toelichting en van de memorie van beantwoording inzake het ontwerp agrarische wet met aantekeningen en retroacta (1846, 1854, 1856), gedrukt en geschreven, 1869-1870 en z.j. 1 omslag
- 9** Stukken betreffende de totstandkoming van de agrarische wet, toegezonden aan de Staten-Generaal, gedrukt, 1869-1870 1 pak
Met kanttekeningen van De Waal.
- 10** Verslag van de algemene vergadering van het "Indisch Genootschap" van 27 april 1869 over het ontwerp van de agrarische wet, 1869 1 stuk
- 11** Kranteartikelen uit de Arnhemsche Courant betreffende de agrarische wet, 1870 4 stukken
- 12** Afschrift van een uitgaande missive van de minister van Koloniën aan de gouverneur-generaal van Nederland-Indië ten geleide van het K.B. van 20 juli 1870 nr. 15 houdende de agrarische wet, 1870 1 omslag
- 13** Statistische gegevens betreffende suikerondernemingen in Nederlands-Indië, 1869-1870 en z.j. 1 omslag
- 14** Stukken betreffende de totstandkoming van de suikerwet, toegezonden aan de Staten-Generaal, gedrukt, 1869-1870 1 pak
Met kanttekeningen van De Waal
- 15** Afschrift van een uitgaande missive van de minister van Koloniën aan de gouverneur-generaal van Nederlands-Indië inzake contracten tussen inlanders en niet-inlanders, 1870 1 stuk
- 16** Resumés van hetgeen door de minister van Koloniën is gesproken in de Tweede Kamer bij de behandeling van de Indische begroting voor 1869 en 1870, (ca. 1870) 2 stukken
- 17** Overzicht van de stemming in de Tweede Kamer over de Indische begroting voor 1869 en 1870, z.j. (ca. 1870) 1 stuk

- 18** Teksten van de redevoeringen van De Waal gehouden tijdens de behandeling van de Indische begroting voor de jaren 1868-1870, z.j. 1 omslag
Afschriften van de handelingen der Staten-Generaal.

3 LIDMAATSCHAPPEN VAN DIVERSE INSTELLINGEN

- 19** Stukken betreffende de benoeming van De Waal tot (ere-) lid van instellingen op wetenschappelijk en cultureel gebied, 1845-1879 1 omslag
- 20** Stukken betreffende zijn lidmaatschap van de kerkeraad van de protestantse gemeente te Buitenzorg, 1847 1 omslag
- 21** Stukken betreffende zijn benoeming als ridder in de orde van de Nederlandse Leeuw, 1856, 1905 1 omslag

C PUBLIKATIES EN REDEVOERINGEN

- 22** Concept-artikelen voor De Kopiist over diverse onderwerpen, 1841-1843 1 omslag
- 23** Stukken betreffende de redactie van de Kopiist en het Indische Magazijn, 1843-1845 1 omslag
- 24** Concept-artikel voor de Javasche courant over het nut het Tijdschrift voor Staathuishoudkunde en Statistiek door ... Sloet tot Oldhuis, 1844 1 omslag
- 25** Extracten uit het register van besluiten van de gouverneur-generaal van Nederlands-Indië betreffende de uitgave van een topografisch werk, 1845-1846 1 omslag
- 26** Concept-brief van De Waal aan de Algemene Secretaris betreffende het "Overzicht der voornaamste administratieve aangelegenheden" met concept-inleiding en overzicht van de inhoud, 1850 1 omslag
- 27** Ontwerp der Voorrede te plaatsen in het werk "Studiën voor ambtenaren in Nederlands-Indië, met concepten en bibliografische aantekeningen, gedrukt, geschreven, 1849-1858 1 omslag

-
- 28** Aantekeningen ten behoeve van door De Waal te schrijven verhandelingen op het gebied van (koloniale) staatkunde en staathuishoudkunde, z.j. (ca. 1850-1875) 1 pak
- 29** Concept-nota aan de minister van Koloniën met verzoek om medewerking bij de samenstelling van een werk over het algemeen bestuur van Nederlands-Indië, oktober 1858 1 stuk
- 30** Concept voor een verhandeling over de "Staatkundige toestand van Nederlandsch-Indië in onzen tijd", 1859-1860 1 omslag
- 31** Notities van De Waal ten behoeve van zijn publicatie "Onze Indische Financiën" z.j. (ca. 1873-1875) 1 omslag

D PARTIKULIER LEVEN

1 FINANCIËN

- 32** Kasboeken over de jaren 1845-1865 1 pak
- 33** Staat van rekeningen-courant over de boedel van wijlen J.C.W. van der Hucht met G.L.J. van der Hucht. Met bijlagen, waaronder aantekeningen over de opbrengst van een theeplantage te Parakan Salak, 1856-1857 1 omslag
- 34** Staten van rekening-courant van De Waal met J.C. van der Hucht over de jaren 1857-1863 1 omslag
- 35** Kwitanties, 1858-1871 1 omslag
- 36** Administratierekening, ten behoeve van De Waal bijgehouden door de firma Tiedeman en Van Herchem te Batavia, 1858-1883 1 omslag
- 37** Kwitanties en polis voor glas- en brandverzekeringen, 1864-1882 1 omslag
- 38** Staten van rekeningen-courant van De Waal met F.L. Kinderen, Overklift en Compagnie, Scheurleer en zonen, en Witsenberg & Co.,

1865-1876 1 omslag

- 39** Besluit van de minister van Koloniën over het pensioen van De Waal als Oost-Indisch hoofdambtenaar, met kwitantie van betalingen aan het weduwen en wezenfonds van burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië, 1868-1870 1 omslag

2 DIVERSEN

- 40** Stukken betreffende De Waal als leerling van de latijnse school te Kampen, 1836 1 omslag
- 41** Stukken betreffende een aan De Waal in Frankrijk overkomen spoorwegongeluk, 1871, 1874 1 omslag

E AANVULLING 2007

- 48** Overzichten van de opbrengsten van directe en indirecte belasting van de Inlandse bevolking van Java en de betalingen voor geleverde producten (per residentie, periodes 1832/1852 en 1853/1857), door De Waal ontvangen van het ministerie van Koloniën als informatief materiaal voor een door hem te schrijven rapport over de binnenlandse handel op Java 1858 1 pak
- 49** Memorie van overgave van de Directie der Middelen en Domeinen van Nederlands-Indië door E. de Waal aan zijn opvolger 1858 januari 31 1 katern
- 50** Korte inhoud van de politieke verslagen uit de periode 1839-1853, aangetekend ter Algemene Secretarie van 1852-1855 1839-1853 1 pak

II STUKKEN AFKOMSTIG VAN J.H. DE WAAL (1797-1858)

- 42** Beschrijving van zijn loopbaan als Indisch ambtenaar, door J.H. de Waal,
z.j. (na 1835) 1 stuk
- 43** Stukken verzameld door J.H. de Waal ten behoeve van zijn boek
"Verzameling ten dienste van jonge Oost-Indische ambtenaren",
z.j. (ca 1854-1860) 1 omslag
- 44** "Verzameling ten dienste van jonge Oost-Indische ambtenaren",
manuscriptstudie door J.H. de Waal, geschreven,
z.j. (ca. 1856) 1 band
- 45** Besluit van de gouverneur-generaal van Nederlands-Indië
houdende toestemming tot het in druk uitgeven van het werk:
"Verzameling ten dienste van jonge Oost-Indische ambtenaren",
1857 1 stuk

III STUKKEN AFKOMSTIG VAN J. DE WAAL (1848-1922)

- 46** Ingekomen brieven naar aanleiding van zijn pensionering,
1909 1 omslag
- 47** Ingekomen brief van A. Stigter ten geleide van een tekening en
omschrijving van een verbouwing in het huis Alexanderstraat 24 in
Den Haag,
1913 1 omslag